

UvA-DARE (Digital Academic Repository)

De stroman

van Eemeren, F.H.; Grootendorst, R.

Published in:
Onze Taal

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

van Eemeren, F. H., & Grootendorst, R. (1992). De stroman. *Onze Taal*, 61(6), 130-131.

General rights

It is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), other than for strictly personal, individual use, unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Disclaimer/Complaints regulations

If you believe that digital publication of certain material infringes any of your rights or (privacy) interests, please let the Library know, stating your reasons. In case of a legitimate complaint, the Library will make the material inaccessible and/or remove it from the website. Please Ask the Library: <http://uba.uva.nl/en/contact>, or a letter to: Library of the University of Amsterdam, Secretariat, Singel 425, 1012 WP Amsterdam, The Netherlands. You will be contacted as soon as possible.

Drogredenen [7]

Recept voor een veelvoorkomende drogreden: neem het standpunt van de tegenstander, verdraai het zo onopvallend mogelijk, en val vervolgens het vertekende standpunt aan. De drogreden van de stroman en wat men ertegen kan doen.

De stroman

Wim Kok: *'Zou je niet, in vergelijking met de militaire, een soort van sociale dienstplicht kunnen invoeren voor soorten van noodzakelijk werk waarvoor het in onze samenleving steeds moeilijker wordt mensen te vinden?'*

De Telegraaf: *'Kok pleit voor dwangarbeid.'*
(NRC Handelsblad, 13 maart 1978)

F.H. van Eemeren & R. Grootendorst

Het vertekenen van het standpunt (of een argument) van de opponent in een discussie brengt de oplossing van het meningsverschil geen stap dichterbij. In dit voorbeeld wijkt de weergave overduidelijk af van het origineel:

A: *'Drinken is minder schadelijk voor de gezondheid dan de mensen vaak denken.'*

B: *'Dus jij vindt dat je maar raak kunt drinken.'*

In de vakliteratuur wordt het vertekenen van het standpunt van de opponent algemeen gezien als een incorrecte discussiezet, die bekend staat als de drogreden van de stroman. De naam van deze drogreden brengt tot uitdrukking dat de echte opponent, met zijn echte standpunten en argumenten, vervangen is door een zwakke imitatie, een karikatuur, die eenvoudig onderuitgehaald kan worden. Anders dan het Engelse 'straw man' is de Nederlandse aanduiding nog niet echt in het gewone spraakgebruik ingeburgerd. Van Dale en Koenen vermelden naast de letterlijke betekenis ('pop van stro') alleen 'vogelverschrikker' en 'persoon die zijn naam leent bij een transactie en er slechts voor de schijn bij betrokken is'.

Iedereen die regelmatig publiceert, wordt wel eens het slachtoffer van een stroman. Stoker gaf in zijn column bijvoorbeeld eens dit com-

mentaar op de selectieve verantwoordiging bij 'verontruste burgers' over de brandstichting in het hotel waar de Centruumpartij vergaderde:

Dat fatsoenlijk Nederland nu ineens wakker schrikt en de vijanden van de Centruumpartij gaat uitschelden is een veeg teken. Dat de politie 72 anti-fascisten arresteert, maar Janmaat en Bruyn vrij laat lopen is nóg een veeg teken.

(de Volkskrant, 2 april 1986)

In een ingezonden brief werd Stokers standpunt als volgt verdraaid:

Stoker vindt dat de politie niet de 'anti-fascisten' had moeten oppakken maar de leden van de Centruumpartij.
(de Volkskrant, 5 april 1986)

De briefschrijver heeft kennelijk niet door dat er een verschil is tussen het bedenkelijk vinden dat antifascisten worden opgepakt terwijl leden van de Centruumpartij vrij mogen rondlopen, en zeggen dat de laatsten hadden moeten worden opgepakt.

● SYMPATHIEKE STROMAN

Een reactie die gebaseerd is op een stroman die een sympathieke opinie verwoordt, wordt niet zo snel als drogreden opgemerkt. Neem bijvoorbeeld de recente discussie naar aanleiding van de uitspraken van Frits Bolkestein, fractievoorzitter van de VVD in de Tweede Kamer, over de in Nederland wonende moslims. Volgens Bolkestein is het met 'fundamentele politieke beginselen' als

de scheiding van kerk en staat, vrijheid van meningsuiting, verdraagzaamheid en non-discriminatie in 'de wereld van de islam' slecht gesteld, waardoor de in Nederland wonende moslims een 'gespannen verhouding' hebben met hun omgeving:

Over bovengenoemde fundamentele politieke beginselen kan niet worden gemarchandeerd. Ook niet een klein beetje. Iedereen in Nederland, islamiet zowel als niet-islamiet, heeft zich te houden aan de wetten die uit deze beginselen zijn voortgekomen. (...)

Onze multiculturele samenleving kent dus grenzen, namelijk waar bovengenoemde politieke beginselen in het geding komen. Maar wie het culturele relativisme afwijst, kan het pluralisme daarom nog wel aanvaarden. Iedereen in Nederland mag gaan en staan waar hij wil, zijn eigen voedsel eten, kleren dragen en godsdienst belevingen.

(de Volkskrant, 12 september 1991)

Sabri Kenan Bagci, voorzitter van het Inspraakorgaan Turken, schreef in een reactie:

De fractievoorzitter van de VVD suggereert dat fundamentele politieke beginselen als de scheiding van geloof en staat, de vrijheid van meningsuiting, verdraagzaamheid en non-discriminatie in Nederland door moslims worden bedreigd.
(de Volkskrant, 14 september 1991)

En Ibrahim A. Farouk, van de Algemene Vereniging van Egyptenaren in Europa, schreef een week later: *Volgens de liberale opvatting moeten de moslims zich aanpassen en integreren. Oké, maar aanpassen aan wat? Moeten ze voortaan het gebed*

van vrijdag op zondag doen en de maand Ramadan gelijk aan december stellen, en het offerfeest op 25 en 26 december vieren?

Of moeten de moslimvrouwen verplicht worden geen doek om hun hoofd te dragen? Zelfs de koningin draagt een doek op haar hoofd, een hoed is tenslotte ook een soort hoofd-doek. Gaat het hier alleen om de vorm of om de inhoud?

Is het de bedoeling dat moslimvrouwen voortaan op het naaktstrand moeten, met hoofddoek neem ik aan, anders worden zij niet herkend? Of moeten moslimfamilies verplicht worden aan partnerruil te doen, en liever met niet-moslim partners, zodat de integratie volledig wordt?

(de Volkskrant, 21 september 1991)

Bagci stelt de gespannen verhouding van de wereld van de islam met zijn omgeving, waar Bolkestein het over heeft, ten onrechte gelijk aan een bedreiging voor deze omgeving. En Farouk geeft een draai van honderdtachtig graden aan Bolkesteins expliciete verzekering dat in Nederland 'iedereen mag gaan en staan waar hij wil, zijn eigen voedsel eten, kleren dragen en godsdienst belijden'.

Dat in beide reacties Bolkesteins woorden worden verdraaid, zal niet iedere krantelezer destijds zijn opge-

vallen. Weinigen zullen het stuk van Bolkestein nog bij de hand gehad hebben om het naast de reacties te leggen die enkele dagen later in de krant stonden. Zij moesten dus op hun geheugen afgaan en dat is, zoals bekend, een niet erg betrouwbare bron. Waarschijnlijk trad toen het mechanisme in werking waar we eerder op doelden: de neiging om iemand minder snel van een stroman te verdenken naarmate je het op voorhand meer met zijn standpunt eens bent. En het is — ook in onze ogen — nu eenmaal sympathieker om te vinden dat minderheidsgroeperingen hun eigen identiteit mogen bewaren dan dat zij deze moeten opgeven.

● TEKST EN UITLEG

Is het mogelijk een stroman te identificeren als er geen vergelijkingsmateriaal voorhanden is? Volledige zekerheid is niet mogelijk, gemotiveerd wantrouwen wel. In het algemeen is het verdacht als het weergegeven standpunt evident absurd is. Ook zonder het stuk van Bolkestein te raadplegen, lijkt het toch wel bijzonder onwaarschijnlijk dat hij echt zou vinden — en geschreven zou hebben — dat moslims verplicht zouden moeten worden naar het naaktstrand te gaan en aan partnerruil te doen.

Soms zijn er ook andere signalen. Vaak wordt de weergave van het standpunt voorafgegaan door frasen als 'Het is duidelijk dat de auteur van mening is dat...' of 'De auteur gaat er kennelijk van uit dat...' Bij dergelijke quasi-vertrouwenwekkende introducties is de kans groot dat de auteur het zelf in elk geval zo niet heeft geformuleerd. Dat is bijvoorbeeld het geval in de aanhef van Bagci's reactie op Bolkesteins stuk: 'De fractievoorzitter van de VVD suggereert dat...' Strikt genomen is dit niet eens een echte leugen, want Bagci beweert immers niet dat dit precies is wat Bolkestein gezegd heeft — dat is nu juist het geraffineerde van zijn stroman.

Wie meent dat zijn standpunt op een stroman-achtige manier vertekend wordt, voelt zich vaak gedwongen precies te gaan uitleggen dat hij in werkelijkheid een ander standpunt heeft dan zijn opponent de luisteraar of lezer wil doen geloven. Dat is soms nogal lastig en hij laadt in de ogen van het publiek al gauw de verdenking op zich dat hij een dubieus standpunt achteraf wil goedpraten. Bovendien doet zo'n correctie op de vierkante millimeter gauw muggegifterig aan. Toch is dit het enige wat er opzit. <

Mooie tangen

Redactie Onze Taal

Wat is het mooiste en ingewikkeldste voorbeeld van een tangconstructie in een werkelijk bestaande tekst?

Dat was de oproep die de redactie deed in het januarinummer van Onze Taal. We zochten in het bijzonder naar 'tangen' die geen persoonsvorm of bijzinnen bevatten, het liefst met een of meer doosjes-in-een-doojsje, met een nieuwe tang binnen een tangconstructie dus.

Een tiental tangconstructies kwam binnen, waarvan een deel echter niet aan de gestelde eis voldeed. Het voorbeeld dat op de tweede plaats eindigde en niet onver-

meld mag blijven, werd door Rinke Berkenbosch uit een advies van een belastingadviesbureau gehaald:

*'Het voordeel van dit in eigen beheer opbouwen van pensioenrechten is dat bij overlijden voor de pensioenge-rechtigde leeftijd de door vrijval van dat deel van de pensioenvoorziening dat niet gebruikt kan worden voor een eventueel weduwe- en wezen-pensioen veroorzaakte **sterftewinst** niet in handen van een verzekeringsmaatschappij valt, doch ten gunste van de BV komt.'*

Twintig woorden in de tang genomen! De uitgeloopte boekebon gaat

echter naar Alexander L. Valk te Soest, de inzender van een tangconstructie uit de Volkskrant van 18 februari 1992. Die tang is weliswaar iets korter dan die in het bovenstaande voorbeeld (achttien woorden in de tang), maar is als exemplaar met een doosje-in-een-doojsje nèt iets 'mooier'. Die zin luidde:

*'Het tweetal was het geheel eens: het als gevolg van de in december 1981 in Polen uitgeroepen staat van beleg buiten de wet geplaatste vrije **vakverbond Solidariteit** diende met kracht te worden gesteund.'*

Met dank aan alle inzenders. <